

Guidelines for Development of Academic Leadership of School Administrators under the Office of Primary Educational Service Area Office 2

Anupog Sinso^{1*}, Somsak Phumkong², & Satian Laoprasert³

¹ Education and Liberal Arts, Asia Graduate College, Thailand

² Education and Liberal Arts, Asia Graduate College, Thailand

³ Education and Liberal Arts, Asia Graduate College, Thailand

* Corresponding author: E-mail: pom.anupong@gmail.com

Abstract

This research aimed to 1) study the current situations, desired situations, and needs assessment for the academic leadership of educational administrators, and 2) examine and evaluate the strategies for developing the academic leadership of educational administrators under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2. This is a mixed-method research divided into two phases. In Phase 1, the study examines current conditions, desired conditions, and needs assessment for academic leadership among educational administrators. The sample comprises 325 educational administrators and teachers, selected using stratified random sampling and simple random sampling. The research instruments include a 5-point Likert scale questionnaire. The statistics used for data analysis include percentages, means, standard deviations (S.D.), and the Modified Priority Needs Index (PNI modified). In Phase 2, the study examines and evaluates strategies for developing educational administrators' academic leadership. Data collection was conducted through semi-structured interviews and an assessment of the strategies' appropriateness and feasibility. Data analysis was performed using content analysis, mean calculations, and standard deviation calculations. The research findings reveal that: 1) the current state of academic leadership among educational administrators is generally at a high level; 2) the desired state of academic leadership among educational administrators is at the highest level; 3) the needs assessment for academic leadership among educational administrators show the highest need index; and 4) strategies for developing the academic leadership of educational administrators consist of six areas with 18 strategies: 1) curriculum and instruction management (3 strategies), 2) teacher and personnel development (3 strategies), 3) promoting an academic atmosphere (3 strategies), 4) supervising teaching and learning management (3 strategies), 5) school management (3 strategies), and 6) defining vision, goals, and missions (3 strategies). The appropriateness and feasibility of these strategies are at the highest level.

Keywords: Guidelines, Academic Leadership, Current Situations, Desired Situations, Needs Assessment

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

อนุพงษ์ ชินโซ^{1*}, สมศักดิ์ ภูมิทอง², และเสถียร เหล่าประเสริฐ³

1 คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

2 คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

3 คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

* Corresponding author. E-mail: pom.anupong@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) ศึกษา และประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทาง วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เป็นการวิจัย แบบผสมผสาน แบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครู 325 คน ใช้ วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตร ประเมินค่า 5 ระดับ ชนิดตอบสนองคู่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) และเทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI modified) ระยะที่ 2 ศึกษาและประเมิน แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งมี โครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมี ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด 4) แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ด้าน 18 แนวทาง ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 แนวทาง ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร จำนวน 3 แนวทาง 2) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการจำนวน 3 แนวทาง 3) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนการสอน จำนวน 3 แนวทาง 4) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา จำนวน 3 แนวทาง และ 6) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ จำนวน 3 แนวทาง มีความ เหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทาง, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, สภาพปัจจุบัน, สภาพที่พึงประสงค์, การประเมินความต้องการจำเป็น

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมต่อกันได้หมดทั้งโลก ทำให้เกิดปัญหาและสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่สลับซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อถึงกันอย่างรวดเร็ว ดังนั้น สังคมไทยจึงต้องปรับเปลี่ยนและเตรียมการวางแผนเพื่อรองรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งทิศทางการพัฒนาประเทศให้มีศักยภาพและมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน ทัดเทียมนานอารยประเทศได้นั้น มนุษย์จึงเป็นปัจจัยหลักที่จะต้องได้รับการพัฒนาตามศักยภาพเป็นลำดับแรก โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570) ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์มุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคงและยั่งยืนในสังคม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในสังคม มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน และร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบและร่วมกันรับผลประโยชน์ ซึ่งผลของการทำงานร่วมกันคือผลงานของทีมงาน จึงอาจกล่าวได้ว่า การทำงานเป็นทีมเป็นการสร้างความสำเร็จในการบริหารองค์การในปัจจุบัน และเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 โดยกำหนดภาระหน้าที่การบริหารงานในสถานศึกษาเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป ในแต่ละด้านมีความสำคัญที่ช่วยให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ ซึ่งภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการองค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานด้านวิชาการ (กนกอร สมปราชญ์, 2560) ซึ่งถือเป็นงานหลักของการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ คุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จจะทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานอย่างมีคุณภาพ พิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2552)

ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะส่งเสริมให้การบริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ เพราะภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นคุณลักษณะของผู้บริหารในการมีอิทธิพลและกระตุ้นส่งเสริมให้ครูและบุคลากรดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายโดยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีองค์ประกอบ ได้แก่ การพัฒนางานด้านการเรียนการสอน การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานวิชาการและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครู ทำให้เกิดบรรยากาศที่เป็นมิตรและร่วมมือร่วมใจกันทำงาน มีความคิดริเริ่มและความรู้ความสามารถทางวิชาการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานและพัฒนางานวิชาการ ตลอดจนผู้บริหารต้องสามารถพัฒนาครูและส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของบุคลากร ซึ่งบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำทางวิชาการที่จะส่งผลให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพ ได้แก่ บทบาทนักวิชาการ บทบาทผู้นำ บทบาทผู้ประสานงานและสร้างเครือข่าย บทบาทนักแก้ปัญหา บทบาทนักพัฒนาระบบ บทบาทสร้างทีมงาน บทบาทพัฒนาทรัพยากรบุคคลและบทบาทนักสื่อสาร ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำเป็นผู้ริเริ่มสร้างแรงบันดาลใจ เป็นที่ปรึกษา ตลอดจนให้คำแนะนำ

และให้ความช่วยเหลือแก่ครูและบุคลากรเพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ (จิตติมา วรณศรี, 2553) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมที่มีผลต่อความก้าวหน้าของนักเรียน มุ่งเน้นที่พฤติกรรมของครู ซึ่งจะเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียน การจัดทำพันธกิจของโรงเรียน การจัดทำเป้าหมายโดยรวมของโรงเรียน การบริหารจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมบรรยากาศของโรงเรียน การจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การนิเทศ การประเมินครู การประสานงานโครงการ การพัฒนาบุคลากร รวมถึงการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้บริหารโรงเรียนตลอดจนเพื่อนครู นักเรียน และชุมชน (ไชยา ภาวะบุตร, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership) ในการนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด เนื่องจากภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้ผู้บริหารในฐานะเป็นผู้นำทางวิชาการ (Academic Leaders) ในโรงเรียน แสดงพฤติกรรมที่มุ่งมั่นไปสู่การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพ อีกทั้ง ภาวะผู้นำทางวิชาการยังเป็นพลังสำคัญให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาที่ต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นไปตามทิศทางและนโยบายจัดการศึกษาของเขตพื้นที่ เกิดความร่วมมือร่วมใจทางวิชาชีพ (Professional Collaboration) และการเสริมพลัง (Empowerment) ให้กับผู้ปกครองและชุมชนด้วย รวมทั้ง ยังทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาทันสมัยต่อเหตุการณ์ โดยเฉพาะสามารถติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการที่นำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรการสอนและการประเมินผล การเรียนรู้ อีกทั้ง ร่วมติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (Student Progress) อันนำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษาในภาพรวมได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการบริหารและการจัดการศึกษาในโลกยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ มีภาวะผู้นำและมีสรรถนะที่ครอบคลุมหลายด้าน เช่น การจัดการองค์การแห่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้และภาวะผู้นำทางวิชาการ (ธีระ รุญเจริญ, 2557)

ผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2567 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ด้านผลสัมฤทธิ์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำให้ทราบถึงคุณภาพการบริหารงานวิชาการด้านคุณภาพนักเรียน ปีการศึกษา 2567 ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้ ได้พิจารณาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ปีการศึกษา 2566 กับปีการศึกษา 2567 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลปรากฏว่า มีคะแนนเฉลี่ยลดลง 3 กลุ่มสาระ ดังนี้ 1) กลุ่มสาระภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยลดลงร้อยละ 4.10 2) กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีคะแนนเฉลี่ยลดลงร้อยละ 4.03 3) กลุ่มสาระคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยลดลงร้อยละ 2.84 และพิจารณาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ปีการศึกษา 2566 กับปีการศึกษา 2567 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลปรากฏว่า มีคะแนนเฉลี่ย ลดลง 1 กลุ่มสาระ ดังนี้ 1) กลุ่มสาระภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยลดลงร้อยละ 4.24 (แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2568)

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล อันจะส่งผลต่อคุณภาพในการจัดการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

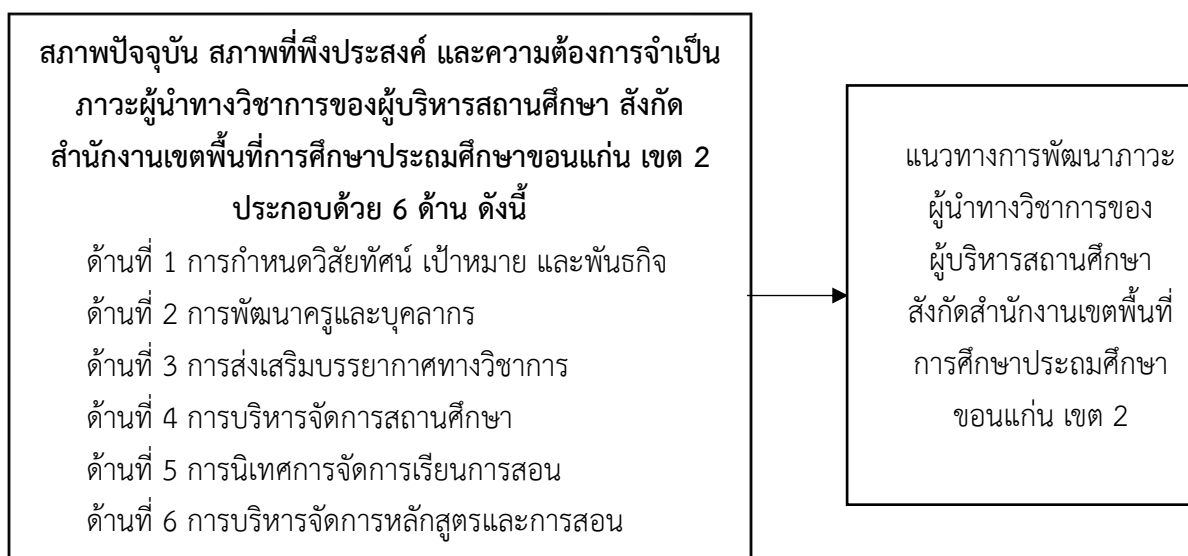

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
2. เพื่อศึกษาและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จากแนวคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่าน ได้แก่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553), รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2551), สุรพล บุญมีทองอยู่ (2556), ดำรง มูลป้อม (2557), ไชยา ภาวะบุตร (2560), พัชรนันท์ ลอยเมืองกลาง และวันทนา อมตาริยกุล (2564), ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูรย์ (2564), McEwan (1998), Girvin (2001), Lashway (2002), Blase Joseph (2004), Mielcarek, & Hoy (2005), Glickman (2007), Gupton (2010), และ Martin (2018) จะเห็นได้ว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระบบบริหารงานวิชาการด้านจัดการศึกษา โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับงานอื่น ๆ ได้อย่างหลากหลาย รวมไปถึงการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ เข้ามามีส่วนช่วยในการปฏิบัติงานด้านการบริหารและด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 2,108 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 325 คน โดยการเปรียบเทียบตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เป็นผู้บริหารสถานศึกษา 146 คน และ ครูผู้สอน จำนวน 179 คน แล้วใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ตามพื้นที่อำเภอ และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่งในการทำงาน และอำเภอ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ชนิดตอบสองคู่ (Dual – Response Format) โดยมีคำถามครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจ 2) การพัฒนาครูและบุคลากร 3) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 4) การบริหารจัดการสถานศึกษา 5) การนิเทศการจัดการเรียนการสอน 6) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตามกรอบแนวคิด ทฤษฎี ตรวจสอบความตรง (Validity) โดยสร้างแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรง (Validity) ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน จากนั้นจึงหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60 ขึ้นไป แล้วจึงนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try - out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามตั้งแต่ 0.40 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม แล้วนำไปตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามในตอนที่ 2 โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.845 และ 0.844 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 รูปแบบออนไลน์พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามใน Google form ผ่านระบบ QR Code

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ในระยะที่ 1 ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การแจกแจงความถี่และร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้น นำค่าเฉลี่ยจากตอนที่ 2 มาวิเคราะห์หาค่าความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่นำไปสู่การเกิดความต้องการจำเป็นนั้น ๆ

ระยะที่ 2 ศึกษาและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

พหุกรณีศึกษาโรงเรียนที่เป็นที่ยอมรับและมีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ว่าด้วยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน โดยการสัมภาษณ์โรงเรียนละ 2 คน ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน 2) ครูผู้สอนที่เป็นหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบบันทึกกรณีศึกษา และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน ดังนี้ 1) เป็นผู้บริหารการศึกษา มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี ขึ้นไป มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการบริหารการศึกษา 2 คน 2) เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปีขึ้นไป มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในการบริหารสถานศึกษา 8 คน 3) เป็นนักการศึกษาศึกษานิเทศก์ อาจารย์ระดับอุดมศึกษา มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความสามารถในการจัดการศึกษา 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากพหุกรณีศึกษาโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 325 คน โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	PNModified (I-D)/D	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ	3.65	0.56	มาก	4.84	0.38	มากที่สุด	0.324	6
2) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร	3.54	0.63	มาก	4.90	0.32	มากที่สุด	0.387	2
3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	3.58	0.66	มาก	4.89	0.34	มากที่สุด	0.366	3
4) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	3.64	0.62	มาก	4.86	0.36	มากที่สุด	0.343	5
5) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนการสอน	3.57	0.64	มาก	4.87	0.35	มากที่สุด	0.365	4
6) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน	3.53	0.64	มาก	4.91	0.36	มากที่สุด	0.388	1
เฉลี่ยรวม	3.59	0.63	มาก	4.88	0.35	มากที่สุด	0.362	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.63) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ “มาก” โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.56) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.62) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.66) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.64) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.63) และด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.64) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.35) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ “มากที่สุด” เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ($\bar{X} = 4.91$, S.D. = 0.36) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.32) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.34) ด้านการนิเทศการจัดการ

เรียนการสอน ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.35) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.36) และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.38) ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต โดยรวมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{Modified} = 2.0362$) เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.388$) รองลงมาด้านการพัฒนาครูและบุคลากร มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.387$) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.366$) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนการสอน มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.365$) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.343$) และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น คือ ($PNI_{Modified} = 0.324$) ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีทั้งหมด 6 ด้าน จำนวน 18 แนวทาง ความเหมาะสมในการนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.07) และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.13) และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

1.1 สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” โดยเฉพาะด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ในยุคที่การศึกษาเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาประเทศและสังคม การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนแผนที่นำทางและเป็นการสร้างกรอบแนวคิดที่ชัดเจนให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษาเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงภาพลักษณ์ในอนาคตและความปรารถนาที่จะพัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืน เมื่อผู้บริหารสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและเป็นจริงได้ จะช่วยให้คณะครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียนทุกคนมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ ซึ่งจะเป็แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานและการเรียนรู้ นอกจากนี้ วิสัยทัศน์ยังช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ว่ามีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนและมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ บรรจง กงมหา (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคหสินธุ์ เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคหสินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ฉัตรชัย จันทา (2563) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดนครพนม พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัด

นครพนมตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ อิงอร บัวขจร (2566) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ อรรถพล ประเสริฐสังข์ (2566) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 1 ได้เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิผล การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน มีจำนวน 4 ด้าน โดยมีด้านการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และการสื่อสาร เป้าหมายของโรงเรียน เป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญ

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการ หลักสูตรและการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนมี ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของสถานศึกษาและนโยบายทางการศึกษาในระดับชาติ การบริหาร จัดการหลักสูตรและการสอนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีระบบ สอดคล้อง กับความต้องการของผู้เรียนและสังคม ตลอดจนสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่าง เหมาะสม นอกจากนี้ การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างมาตรฐาน คุณภาพของสถานศึกษา ทำให้การจัดการเรียนรู้เป็นระบบ มีความเชื่อมโยงระหว่างการวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผลอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และ คุณธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ ยงยุทธ สิมสัพิมพ์ (2568) ‘และรหัสดาว ไกรศิริ และชยาภรณ์ เรื่อง สุวรรณ (2567) ที่สรุปว่า การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนนั้น สถานศึกษาจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร ต้องมีการติดตาม ดูแลคุณภาพการจัดทำหลักสูตรและการ จัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและครบวงจร

1.3 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีดัชนี ความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.362$) โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ($PNI_{Modified} = 0.388$) สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับด้านการบริหาร จัดการหลักสูตรและการสอน เพราะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีระบบ มีทิศทาง และมีคุณภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ อย่างมีความสุขและยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัษฎาฐ บัญเกิด, ทรงเดช สอนใจ และวสันต์ชัย กากแก้ว (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า การบริหารหลักสูตรและการ จัดการเรียนรู้ เป็นหนึ่งในห้าองค์ประกอบที่มีความจำเป็นมากที่สุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรวิทย์ ไชยวงศ์คต และนิดา เปี่ยมพิชนะ (2567) ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 พบว่า ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอนควรศึกษาบริบทของศูนย์ หลักสูตรและปลูกฝังนักเรียนในเรื่องวิชาชีพให้ ปฏิบัติได้จริง ซึ่งมีความจำเป็นมาก

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า มีทั้งหมด 6 ด้าน 18 แนวทาง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการ

นำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับ “มากที่สุด” ทั้งนี้ เนื่องจากแนวทางได้ถูกพัฒนาขึ้นโดยผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาแนวทางตามหลักการและทฤษฎีที่ถูกต้อง โดยมีการศึกษาและได้มาซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพเชิงประจักษ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการและข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนาแนวทาง ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ทั้ง 6 ด้าน จำนวน 18 แนวทางปฏิบัติ ทั้งนี้ เป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ทั้ง 6 คน ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการที่เป็นผู้นำในการบริหารจัดการการศึกษาในสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถและเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการ และหลังจากนั้นเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย และศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาการ และเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาภาวะทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาได้พิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้น พบว่าผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลจากระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและดัชนีความต้องการจำเป็นในการสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ได้อย่างเหมาะสม ทำให้สามารถตัดสินใจประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาได้อย่างมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของแนวทางทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยสามารถนำแนวทางการปฏิบัติไปใช้ได้จริงในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 6 ด้าน ซึ่งผู้วิจัยสามารถอภิปรายแต่ละด้านได้ ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนมาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาหลักสูตร มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรกทั้งนี้ เนื่องจาก ครูเป็นผู้ที่ทำงานใกล้ชิดกับผู้เรียนและเข้าใจความต้องการจริงในชั้นเรียนมากที่สุด เมื่อครูได้มีส่วนร่วมในการออกแบบและปรับปรุงหลักสูตร หลักสูตรที่ได้จะมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการศึกษาได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของครูยังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในหลักสูตร ส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบและแรงจูงใจในการปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีบทบาทในการส่งเสริมและประสานงานให้เกิดความร่วมมือระหว่างครูและบุคลากร เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างมีระบบและยั่งยืน ซึ่งจึงเป็นเหตุผลที่ค่าดัชนีความต้องการในส่วนนี้อยู่ในลำดับแรกของการจัดลำดับความสำคัญในการบริหารจัดการการศึกษา สอดคล้องกับ ขวพร จิมขุนทด และอาคม อังพวง (2566) ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การจัดการหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสนับสนุนให้ครูมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลาย จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ รหัสดาว ไกรศิริ และ ชยากานต์ เรื่องสุวรรณ (2567) ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญ

ประการหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษา คือ คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้บริหาร ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรพร้อมทั้งจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและยังสอดคล้องกับ กนกพร อังคณาภิวัฒน์ (2562) ให้ความเห็นว่า การบริหารจัดการการสอนนั้นเน้นการสนับสนุนและพัฒนาครูเพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดเตรียมทรัพยากร การพัฒนากระบวนการสอนที่ยืดหยุ่น และการจัดการบรรยากาศในห้องเรียน การสนับสนุนครูในด้านเหล่านี้จะช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้เรียน

ด้านที่ 2 ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านการพัฒนาครูและบุคลากรมาหาค่าดัชนีความจำเป็น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการประเมินความต้องการในการพัฒนาทักษะของครูและบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก เนื่องจากการพัฒนาครูและบุคลากรเป็นรากฐานในการวางแผนพัฒนาบุคลากรที่แท้จริง โดยกระบวนการนี้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถระบุจุดอ่อนและความต้องการที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบหลักสูตรหรือโครงการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการจริง ลดการใช้ทรัพยากรในด้านที่ไม่จำเป็น อีกทั้งยังช่วยให้การพัฒนาทักษะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรกของการจัดลำดับความสำคัญเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ ไชยา ภาวะบุตร (2560) ได้สรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนว่าผู้บริหารควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการ สอดคล้องกับอัษฎาวุธ บุญเกิด, ทรงเดช สอนใจ และวสันต์ชัย กากแก้ว (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ผู้บริหารต้องจัดระบบให้งานวิชาการและจัดการเรียนการสอนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับ Quah Cheng Sim (2011) พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนในประเทศมาเลเซียที่ประสบความสำเร็จในการนำบทบาทผู้นำ 7 ประการมาใช้ (seven dimensions of instructional leadership role) ซึ่ง 1 ใน 4 ข้อที่พวกเขาให้น้ำหนักเป็นพิเศษ คือ การสนับสนุนความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู และยังสอดคล้องกับ ปวีณา บุทธิจักร (2564) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านหนึ่งว่า การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร ควรมีการสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพครูซึ่งเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของโรงเรียน

ด้านที่ 3 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการมาหาค่าดัชนีความจำเป็น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรคและพัฒนากิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก ทั้งนี้ การส่งเสริมการสร้างสรรคในห้องเรียนยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการรับมือกับความท้าทายในอนาคต เมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองคิด วิเคราะห์ และสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ๆ ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย จะช่วยให้พวกเขามีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ที่มีผู้เรียน เป็นศูนย์กลางจึงไม่เพียงแต่เป็นการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีความจำเป็นในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ Anderson (2000) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารต้องส่งเสริมบรรยากาศจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริม สนับสนุนอุปกรณ์ดิจิทัล ระบบ

เครือข่าย และสื่อสารสนเทศที่มีคุณภาพสำหรับครูและผู้เรียน เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานภายในสถานศึกษา

ด้านที่ 4 ด้านการนิเทศการจัดการเรียนการสอน เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านการนิเทศการจัดการเรียนการสอน มาหาค่าดัชนีความจำเป็น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดการนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจนและเป็นระบบ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก ทั้งนี้ เนื่องจากการนิเทศที่มีความชัดเจนจะช่วยให้สามารถตรวจสอบและประเมินผลการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สามารถระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุงของครูและกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างแม่นยำ สอดคล้องกับ ภารดี อนันต์นารี (2557) กล่าวว่า การนิเทศการสอนมีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้ 1) จัดระบบการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา 2) ดำเนินการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา 3) ประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการ นิเทศการศึกษาในสถานศึกษา 4) ติดตามประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่นหรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา และสอดคล้องกับ พุฒินันท์ แสงสิริวัฒน์ (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยใช้ตัวชี้วัดผลงานหลัก กำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนรายงานความก้าวหน้าผลการปฏิบัติงาน การประเมินผลการทำงานของครู ควรใช้การประเมินที่หลากหลายรูปแบบ

ด้านที่ 5 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษามาหาค่าดัชนีความจำเป็น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก ทั้งนี้ เนื่องจากการบริหารจัดการสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพให้กับประเทศ เพราะสถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะชีวิต และคุณธรรมจริยธรรม การบริหารจัดการที่ดีจึงเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ทุกกระบวนการภายในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารวิชาการ การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณ การบริหารงานทั่วไป และการบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งแต่ละด้านต้องสอดคล้องและสนับสนุนกัน เพื่อให้สถานศึกษามีความพร้อมทั้งในด้านทรัพยากร การเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อีกทั้ง การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษายังช่วยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีขวัญกำลังใจในการทำงาน เกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารและพัฒนาการศึกษา ทำให้สถานศึกษามีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นที่ยอมรับของสังคม สอดคล้องกับ อุกฤษณ์ ดอนบรรเทา และ เอกราช โษษิตพิมานเวช (2567) ได้กล่าวว่า การบริหารและการจัดการสถานศึกษา คือ กระบวนการในการทำงาน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติ ภารกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษาที่ดำเนินการการบริหารงานในสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้บริหารเพื่อต้องการพัฒนาหรือให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่องค์การได้กำหนดไว้และสามารถบริการทางการศึกษาแก่สังคมได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Oswald and Lori Jo (1995) ได้ศึกษาบทบาทภาวะผู้นำการ

บริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและกล่าวถึง ความสำเร็จของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า ผู้บริหารจะต้องตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล กลุ่มคน ครู จะมีทัศนคติที่ดีต่อผู้บริหารจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนจะให้การสนับสนุนเพิ่มขึ้น เพราะเขาได้ออกความคิดเห็นต่อการตัดสินใจ และผู้บริหารจะได้รับข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ Bush, T. (2008) กล่าวถึงการบริหารจัดการสถานศึกษาว่า การบริหารการศึกษาต้องมุ่งเน้นการจัดระบบ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในองค์กร และสอดคล้องกับ พัทธนันท์ ลอยเมืองกลาง และวันทนา อมตาริยกุล (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการสถานศึกษา

ด้านที่ 6 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ เมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละตัวชี้วัดในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจมาหาค่าดัชนีความจำเป็น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมายที่มีความชัดเจน วัดผลได้และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากการวางรากฐานสำคัญของการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เป้าหมายที่ชัดเจนช่วยให้บุคลากรทุกระดับมีแนวทางในการปฏิบัติงานที่ตรงกัน ลดความสับสน และสามารถดำเนินงานไปในทิศทางที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา สอดคล้องกับ พุดินันท์ แสงสิริวิวัฒน์ (2564) ได้กล่าวถึงเป้าหมายในแง่ของการพัฒนาองค์กร โดยเป้าหมายจะต้องเป็นการกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการบรรลุในอนาคต และต้องสามารถวัดความสำเร็จได้ โดยมักจะมีการตั้งเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวที่สอดคล้องกับพันธกิจและวิสัยทัศน์ของ สอดคล้องกับ Tak Chan , Andrea Ridley และ Robert Morris (2022) ได้ให้ความเห็นว่า การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในกระบวนการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เมื่อครูและผู้บริหารกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วัดผลได้ และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ นักเรียนจะมีแนวทางการเรียนที่ชัดเจนขึ้น พัฒนาศักยภาพของตนเอง และบรรลุผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น และสอดคล้องกับ พุดินันท์ แสงสิริวิวัฒน์ (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน บริหารงานโดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในรูปแบบคณะทำงานและทีมงาน เพื่อกำหนดทิศทาง ภารกิจในการพัฒนาด้านวิชาการและการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยมีข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่วนใหญ่เล็งเห็นว่า การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ถือเป็นรากฐานของทิศทางการวางแผน การตัดสินใจ และความสำเร็จขององค์กรโดยรวม

2. สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่วนใหญ่เล็งเห็นว่า การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนที่ดี คือกลไกสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ครูจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสถานศึกษามีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

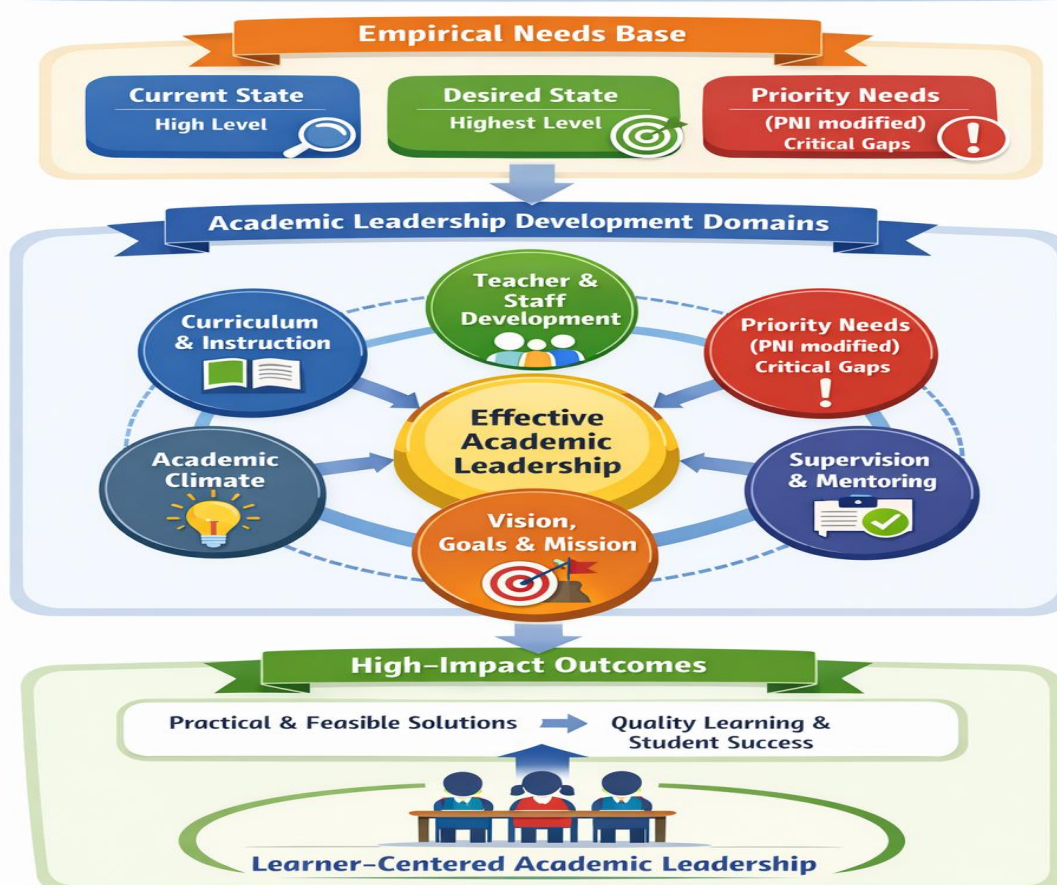

3. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน มีลำดับความสำคัญการจำเป็นสูงสุด เพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่วนใหญ่เล็งเห็นว่า การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนมีความสำคัญในการช่วยให้การจัดการศึกษาเป็นระบบ มีทิศทางที่ชัดเจน พัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ การบริหารจัดการสถานศึกษาได้มาตรฐาน และมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า มีทั้งหมด 6 ด้าน 18 แนวทาง ซึ่งแต่ละแนวทางสามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ได้ผู้นำที่มีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี สามารถปรับตัวได้ทุกสถานการณ์ และนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

โดยสรุป การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ต้องดำเนินการในลักษณะ “เชิงระบบ (Systemic)” และ “ยึดฐานความต้องการจำเป็นจริง (Priority Needs-Based)” โดยใช้ PNI_{modified} เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดลำดับความเร่งด่วนของการพัฒนา ไม่ใช่การพัฒนาแบบนโยบายทั่วไปหรือแบบแยกส่วน เป็นโมเดลเชิงระบบที่ยึดฐานความต้องการจำเป็นจากข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยบูรณาการการพัฒนาใน 6 ด้านหลักอย่างเชื่อมโยง เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีคุณภาพ เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังแสดงในภาพที่ 2

Needs-Based Systemic Academic Leadership Development Model

ภาพที่ 2 โมเดลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการเชิงระบบบนฐานความต้องการจำเป็น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรพัฒนาต่อยอดและรักษามาตรฐานและต่อยอด โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานมีทิศทางเดียวกัน มีแนวทางในการวางแผนและตัดสินใจที่สอดคล้องกัน และสามารถประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรนำไปพิจารณาปรับปรุงในเรื่องการจัดการหลักสูตรและการสอนเพื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา เพื่อช่วยให้สถานศึกษามีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน และเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. จากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ดังนั้น ผู้บริหารควรรักษาระดับมาตรฐานการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็เครื่องมือสำคัญในการสร้างมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษา ทำให้การจัดการเรียนรู้เป็นระบบ มีความเชื่อมโยงระหว่างการวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผลอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม จริยธรรม

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน และมีแนวทางการพัฒนา 18 แนวทาง ซึ่งแต่ละแนวทางจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบความสำคัญของแนวทางการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาหรือไม่ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

2. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลการนำความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางพัฒนาไปใช้อย่างคงทนและพัฒนาต่อไป

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ

4. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอื่นหรือระดับอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กนกพร อังคณาภิวัฒน์. (2562). *การพัฒนาวิสัยทัศน์สำหรับองค์กรในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กนกอร สมปราชญ์. (2560). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*. ขอนแก่น: คลังนานา.

- จิตติมา วรรณศรี. (2553). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา*. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 12(1), 35-48.
- ฉัตรชัย จันทา. (2563). *การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนครพนม*. สกลนคร: วิทยานิพนธ์ (ค.ม.) มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชวพร จิมขุนทด และอาคม อึ้งพวง. (2566). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- ไชยา ภาวะบุตร. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการ*. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ดำรง มูลป้อม. (2557). *ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล: การบริหารการศึกษาในโลกที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษา.
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- บรรจง กงมหา. (2562). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปรียาพร วงศอนุดรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีศูนย์สื่อเสริม.
- ปวีณา บุทธิจักร. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21*. ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พัชรนันท์ ลอยเมืองกลาง และวันทนา อมตาริยกุล. (2564). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- พุดมนันท์ แสงสิริวัฒน์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2557). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มนตรี จำกัด.
- ยงยุทธ สิมสีพิมพ์. (2568, 1 กันยายน). *การบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา*.
http://www.kroobannok.com/news_file/p52411281448.pdf
- รพีธดาว ไกรศิริ และชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ. (2567). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รุ่งชัชดาพร เวระชาติ. (2551). *การบริหารการศึกษาภายใต้ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษา.
- วรวิทย์ ไชยวงศ์คต และนิยดา เปี่ยมพิชนะ. (2567). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วิทยาเขตร้อยเอ็ด.
- ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูริย์. (2564). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- สมนึก ภัททิยธนี. (2551). *การวัดผลการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กทม. : ประสานการพิมพ์.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กทม. : ประสานการพิมพ์.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2552). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มิตรภาพการพิมพ์
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. (2568). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2568*. ขอนแก่น: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2579)*.
- สุรพล บุญมีทองอยู่. (2556). *การพัฒนาองค์กรภาครัฐและการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษาไทย
- สุวิมล ร่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถพล ประเสริฐสังข์ (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อัฐวาท บุญเกิด, และคณะ. (2565). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี.
- อิงอร บัวจกร. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย.
- อุกฤษฏ์ ดอนบรรเทา และ เอกราช โสมจิตพิมานเวช. (2567). *การบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- Anderson. C. A. D. (2000). *The importance of instructional leadership behavior as Perceived by Middle school teacher, middle school Principal, and Educational leadership*. Professors Ed.D. Dissertation, Faculty of Graduate School, University of Georgia.
- Blase, J. (2004). *Handbook of Instructional Leadership: How Successful Principals Promote Teaching and Learning*. SAGE Publications.
- Bush, T. (2008). *Leadership and Management Development in Education*. London: Sage.
- Girvin, M. (2001). *Leadership in Educational Organizations*. Chicago: University of Chicago Press.
- Glickman, C.D. (2007). *Leadership for Learning: How to Help Teachers Succeed*. Alexandria, VA: ASCD.
- Gupton, S. L. (2010). *The Essential Elements of Leadership. Educational Leadership Program*. University of North Carolina at Chapel Hill.
- Lashway, L. (2002). *The Transformational Leader in Education*. Washington, D.C.: The Education Commission of the States.
- Martin. (2018). Qualities of Instructional Leadership Among Principals in High-Performing Christian Schools. *Journal of Research on Christian Education*, 27(2), 157–182.
- McEwan, E. K. (1998). *Seven Steps to Effective Instructional Leadership*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press. ISBN: 0-8039-6666-0.
- Mielcarek, J., & Hoy, W. K. (2005). *Instructional Leadership: Its Nature, Meaning, and Influence*. In W. Hoy, & C. Miskel (Eds.), *Educational Leadership and Reform* (pp.29-51). Greenwich: Information Age Publishing.

- Oswold and Lori Jo. (1995). *School-Based Management*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED384950.pdf
- Quah Cheng Sim. (2011). Instructional leadership among principals of secondary schools in Malaysia. *International Research Journals*, 2(12), 1784-1800.
- Tak Chan, Andrea Ridley & Robert Morris. (2022). Principals' Perception of Their Roles as Curriculum Leaders: A Comparison of High, Middle and Elementary Schools. *Educational Research and Development Journal*, 25(1), 82–98.